

Avrupa Topluluğu Süt ve Süt Ürünleri Politikası

Avrupa Birliğinde, süt sektörü, gıda sanayi içerisinde önemli bir paya sahip olmasından dolayı Ortak Tarım Politikasının yürürlüğe girdiği günden bu yana, önemli düzenlemelere konu olan ilk alanlardan birisi olmuştur. Avrupa Birliğinde toplam gıda sanayi sektörü içerisinde süt sektörü üretim değeri bakımından 1997 yılında 80.700 milyon ECU'luk değer ile ikinci sırada yer almaktaydı. İstihdam bakımından yine aynı yıl içerisinde 239.000 kişiyle üçüncü sırada yer almaktaydı. Ayrıca, 1998 yılında toplam dünya süt ürünleri ihracatında %33.9'luk (yaklaşık %34) oran ile Avrupa Birliği ilk sırada yer almaktaydı.

Üye ülkelerin süt üretimini incelediğimiz zaman en önemli süt üreticilerinin Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Hollanda'nın olduğunu görmekteyiz (Bakınız Tablo 1).

Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası çerçevesinde, süt sektöründeki tarım nüfusuna iyi bir yaşam standardı sağlamak ve bu pazardaki dengeyi korumak için taze, konsantre ve toz süt ile kremayı, tereyağı, peynir ve lor peynirini kapsayan bir süt politikası oluşturulmuştur. Temel süt ürünleri dışında, uluslararası ticaret düzenlemeleri kapsamında birçok süt ve süt ürünlerini içeren işlenmiş ürünler de ilave olarak süt politikasına eklenmiştir. Fiyatların uygun düzeyde korunmasını sağlamak için kullanılan yöntemler, ithal süt ürünlerine gümrük vergisi, ihracata sübvansiyon verilmesi, iç pazar dengesinin korunması için tereyağının veya süt tozu fazlalıklarının alınarak depolanması ve kazein ve hayvan yemi olarak kullanılan süt tozuna sübvansiyon verilmesinden oluşmaktadır.

Süt ve süt ürünleri sektöründe ortak piyasa kurallarına konu olan başlıca ürünler taze, korunmuş, konsantre veya tatlandırılmış süt veya krema, yağ, peynir veya lor peyniri, laktoz ve laktoz şurubu ve süt ürünlerine dayalı hayvan yemlerini içermektedir. Bu temel ürünlere ek olarak uluslararası ticaret düzenlemeleri tarafından kapsanan bir çok süt ve süt ürünlerini içeren işlenmiş ürünler de süt ve süt ürünleri politikasının bir uzantısı olarak ele alınıyor.

Fiyat Destekleme Sistemi ve Yapısal Düzenlemeler

Bu politika kapsamında uygulanan fiyat destekleme sistemi, diğer politikalarda olduğu gibi piyasa fiyatlarında istikrarı hedeflemektedir. Uygun fiyat düzeyleri aşağıda belirtilen yöntemlerin kullanılmasıyla sağlanmaktadır:

- İthal edilen süt ürünlerine vergi uygulaması,
- İhracatlara sübvansiyon verilmesi,

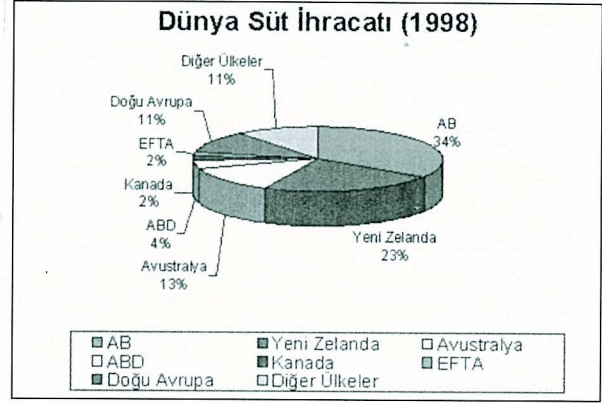
Fatma M. UTKU (İSMİHAN)
AB Uzman Yardımcısı

- İç pazarda, mevsimsel ve yapısal fazlalıklardan oluşabilecek olası bozuklukların engellenmesi için tereyağının ve sprey ile kurutulmuş süt tozunun alımını ve/veya kıtlıkta saklanması,
- Kazein ve kazeinlerin üretiminde kullanılan kaymaksız süt ve hayvanlara yedirilen kaymaksız süt ve kaymaksız süt tozu için sübvansiyonların ödenmesidir.

Bunların yanı sıra süt ve süt ürünleri pazarı ile ilgili yapısal düzenlemeleri sağlamak için kullanılan başlıca yöntemler, kurumsal fiyatlar, iç pazarın desteklenmesi, üretim düzeyinin kontrolü ve ticari yöntemlerdir. Kurumsal fiyatlar, süt için belirlenen hedef fiyatlar ve tereyağı ve kaymaksız süt tozu için oluşturulan müdahale fiyatlarını kapsamaktadır. İç pazarın desteklenmesi, kamu kuruluşlarının belirli durumlarda (Komisyon veya üye ülke tarafından belirlenecek durumlar) yapılacak dolaysız alımlar, süt ürünleri kullanımını artırıcı hibe yardımlarını kapsamaktadır. Üretim düzeyinin kontrolü, 1984 yılında getirilen süt kota sistemine dayanmaktadır. Son olarak ticari düzenlemeler ise ihracatçılara dünya fiyatları ile topluluk fiyatları arasındaki farkın telafisini ve ithalat için sabitlenen gümrük vergilerini kapsamaktadır.

İç pazar için destek, belirli şartlar altında kamu müdahale kurumları alımlarının ve süt ürünleri kullanımının teşvik edilmesi için verilen yardımları kapsamaktadır. İç pazar desteği kapsamında kamu depoları, özel depolar ve tüketim için sübvansiyonlar verilmektedir. Kamu depolarında tereyağı, yağsız ve kaymaksız süt tozu depolanmaktadır. Depolanan bu ürünler, ihale yoluyla veya dolaysız şekilde satılmakta veya hibe olarak verilmektedir. Özel depolarda ise, tereyağı, yüksek kalitede süt tozu ve özel durumlarda bazı peynirler depolanmaktadır. Tüketim için verilen sübvansiyonlar belirli şartlar altında hayvan yemi olarak kullanılan sütler, kazeine dönüştürülen kaymaksız süt v.s. için verilmektedir.

Süt yılı 1 Nisan'dan bir sonraki senenin 31 Martına kadar olan süreyi kapsamaktadır. 1992 yılında yapılan Ortak Tarım Politikası reformu kapsamında kurumsal (hedef, müdahale fiyatları) fiyatlar sabitlenmiş ve pazarlama yılının 1 Temmuz ile 30 Haziran arasında olmasına karar verilmiştir. Her yıl Konsey aşağıdaki fiyatları sabitlemektedir:

Kaynak: European Commission Directorate-General for Agriculture

- Süt yılı içinde uygulanacak %3.7 yağ ihtiva eden sıvı sütün hedef fiyatı
- Aracı kurumların alış fiyatlarının hesaplanmasında temel olarak kullanılan tereyağı ve kaymaksız süt tozu için müdahale fiyatları

Süt ve süt ürünleri politikasının 29 Temmuz 1968 yılında yürürlüğe girmesinden sonra 1974 yılında Avrupa Birliği süt ve süt ürünleri açısından kendi kendine yetebilir bir seviyeye ulaştı. 1980'lerin ortasında ise üretim fazlalığı ile karşı karşıya kalındı. Bu nedenle süt ve süt ürünleri pazarına artan düzeyde kısıtlayıcı önlemler getirildi. Bu önlemlerden en önemlisi 1984 yılında süt üretimi kontrolü ile ilgili oluşturulan sistemdir (ortak kota sistemi). Mevcut politika 1984 yılında oluşturulan "ortak kota sistemi" ne dayanmaktadır. Bu sistemde, her üye üretim miktarını kota çerçevesinde kısıtlamalı ve üreticilerine veya süt ürünlerine daha önceki üretim miktarlarına bağlı olarak referans miktarı getirmiştir. Bu miktarlar, garanti edilen toplam miktarlar olarak bilinir. Garanti edilen miktarın aşılması durumunda üye ülke (veya üreticiler) tarafından aşılacak miktar kadar vergi cezası ödenmektedir. Komisyonun 1997 yılında yayınladığı Gündem 2000 raporu çerçevesinde süt kotaları uygulaması 2006'ya kadar uzatılmış ve süt ineği primi getirilmiştir.

Yürürlükteki kota sistemi, 1 Nisan 1993'ten 31 Mart 2000'e kadar uygulanması öngörülen 1984 sisteminin uzatılmasını ve bu tarihten itibaren üye ülkelerdeki temel gelişmeleri kapsayan sistemdir. Bu sistem çerçevesinde üye ülkelere bölüştürülen "garantilenmiş toplam miktar" yıllık olarak belirlenmektedir. Garantilenmiş Toplam miktar (GTM), süt ürünlerinin

Tablo 1. TOPLAM SÜT ÜRETİMİ (Metric Ton)				
YIL	1995	1996	1997	1998
AVUSTURYA	3,153,831	3,048,245	3,105,478	3,105,478
BELÇİKA- LÜKSEMBURG	3,643,920	3,681,200	3,476,882	3,700,000
DANİMARKA	4,476,200	4,695,000	4,695,000	4,667,600
FRANSA	26,093,400	25,817,330	25,645,650	25,223,000
ALMANYA	28,628,840	28,800,860	28,723,910	28,522,000
YUNANİSTAN	1,971,292	1,872,045	1,865,045	1,880,045
İRLANDA	5,346,800	5,355,000	5,313,800	5,581,000
İTALYA	12,281,000	11,856,500	11,928,800	11,928,800
HOLLANDA	11,293,930	11,012,590	10,922,310	11,100,000
PORTEKİZ	1,837,181	1,869,034	1,908,673	1,889,000
İSPANYA	6,762,300	6,818,500	6,716,560	6,750,000
İSVEÇ	3,304,000	3,316,000	3,334,000	3,260,000
İNGİLTERE	14,844,300	14,808,300	14,576,000	13,932,000
(AB15)	126,104,700	125,381,800	124,674,900	124,001,800

Kaynak: FAO 1998

alıcısına ulaştırılması ve diğer üreticiler tarafından yapılan doğrudan satışlara verilmesi biçiminde ikiye ayrılmıştır. Üye ülkelere tahsis edilen GTM, her üye ülke tarafından üreticilerine paylaştırılmaktadır. Her üreticiye verilen bireysel referans miktarı ulaştırma ve doğrudan satış miktarlarından oluşmaktadır. Üye ülkelerin GTM'lerini aşmaları durumunda FEOGA'da süt için belirlenen hedef fiyatının %115'ine eşit miktarda ceza verilmektedir. Verilen bu ceza kotalarını aşan üreticiler tarafından karşılanmaktadır. Ulaştırma kotalarını tamamen kullanmayan üye ülkeler bu kotayı kullanmamış olan üreticilerden alıp aşırı üretim yapmış olan üreticilere tahsis edebilirler. Aynı zamanda kullanılmamış kotalar üye ülkede yeniden dağıtılabilir. Bu durumda süt yılının sonunda kotalardan arta arta kalan miktarlar, süt üretimini düşürmeye yönelik ulusal programların finansmanına aktarılabilir veya belirli kategorilerdeki üreticilere (bölge, üretim türü vs.) tahsis edilebilir. Her üretici ekonomik durumuna göre sene sonunda kendisine verilen kota miktarlarını tamamen veya kısmen değiştirebilir.

Üye ülkeler süt ve süt ürünleri piyasalarında uyguladıkları yönetim yapısını, üreticilere tahsis edilen geçici transferleri, GTM çerçevesinde ulusal rezervlerini, ulusal süt yapılanma programlarını ve üreticilerin kişisel referans miktarlarını belirlemede özgürdürler.

1998/99 döneminde üye ülkelere tahsis edilen süt kotaları Tablo 2'de detaylı olarak sunulmuştur.

Günümüzde Uygulanmakta Olan Sistem

Daha önce değinildiği gibi, değişen şartlara göre süt ve süt ürünleri politikası çerçevesinde uygulanan sistem gerekli durumlarda değiştirildi ve yeniden tanımlandı. Günümüzde uygulanmakta olan sistem 3950/92 sayılı yönetmelik de tanımlanmıştır, detaylı kurallar ise 536/93 sayılı yönetmelikte belirtilmiştir. Mevcut sistemin ana öğeleri:

- Her üye ülke için belirlenen garantilenmiş toplam miktar (kota) vardır ve ulusal sınırlar dışına kota transferlerinin yapılması yasaktır.
- Bu garantilenen toplam miktarın aşılması durumunda, süt üreticileri şahsi vergi ödemektedirler. Günümüzde vergi hedef fiyatının %115'i olarak belirlenmiştir.
- Garantilenen toplam miktarlar hem ulaştırma hem de direkt tüketim için çiftliklerden yapılan satışlar için belirlenmiştir.
- Üye ülke vergiyi, üreticiden (mandıralardan) veya süt alıcılarından (süt ürünlerinden), alır veya uygun olan farklı yöntemler de uygulayabilir ve üye ülke yöntemler arasında seçim yapmakta serbesttir. Bir çok ülke üreticilerden alma yolunu seçmektedirler.

Tablo 2. Süt Kotaları 1998/99

	Ulaştırma	Doğrudan Satış	Toplam Kota
Belçika	3110	201	3310
Danimarka	4455	1	4455
Almanya	27765	100	27865
Yunanistan	630	1	631
İspanya	5438	129	5567
Fransa	23750	406	24236
İrlanda	5236	10	5246
İtalya	9698	232	9930
Lüksembourg	268	1	269
Hollanda	19188	87	15074
Portekiz	1835	37	1872
Birleşik Krallık	14339	252	14590
Avusturya	2382	367	2749
Finlandiya	2384	10	2394
İsveç	3300	3	3303
Toplam	115578	1916	117494

- Üye ülke, garantilenen toplam miktarını aşması durumunda bir ceza vergisi ödenmektedir.
- Her üreticiye bir kişisel referans miktarı verilmektedir. Üreticinin sütündeki yağ oranı taban düzeyinden farklı ise (genelde 1985/86 yılındaki düzey), ulaştırılan süt her kilodaki 0.1 gram yağ ile %0.18 çarpılarak bulunur. Etkin kotalar süt miktarından ziyade yağ oranına göre belirlenir.

OTP reform paketinin sonucu olarak, yem fiyatlarında düşüş, süt hedef fiyatının %2.6 düşüş ve tereyağı müdahale fiyatları da düşüşler gerçekleştirilmiştir. AB bütçesi tarafından finanse edilen piyasa promosyonu, ortak sorumluluk vergisinin yerine getirildi. Kotalar 2000 yılına kadar uzatıldı. 1993/94 için fiyatlar (hedef fiyat) %2.8 düşürüldü, %4.34 (tereyağı müdahalesi) ve %1.3 (Kaymaksız Süt Tozu müdahalesi) ve %1'lik kota indirimi ertelendi. Bu indirim parasal yeniden dengelemenin sonucu olan

%1.3'lük indirimi de kapsamaktadır. 1994/95 için, kota kesintisi olmamasına rağmen tereyağı müdahale fiyatı tekrar indirildi. 1995/96, 1996/97 ve 1997/98 dönemlerinde kotalarda ve fiyatlarda değişiklik yapılmadı.

Nisan 1998'de yayınlanan Gündem 2000 çerçevesinde kotaların %2 oranında artırılması öngörülmektedir. Müdahale fiyatlarında, tüm üyelere %1'lik bir indirim ve günlük alanlarda müdahale fiyatları 4 yıl içinde %15 indirim uygulanması ve süt ineğine ödenen sübvansiyon telafileri ile Kotaların 2006 yılına kadar devam edeceği belirtilmiştir.

Avrupa Birliği, Gündem 2000 ile alınacak önlemlerle diğer tarım alanlarında olduğu gibi süt ve süt ürünleri sektöründe de dünya piyasalarında daha rekabetçi bir konuma gelmeyi ve çevre dostu bir tarım endüstrisine sahip olmayı hedeflemektedir. ■

Kaynaklar

- CAP Monitor (1999). "7. Dairy", 1999 Agra Europe (London Ltd), 1.3.1999, sayfa 7.a-7.21, Londra.
- European Commission (1999). The Agricultural Situation in the EU, 1998 Report, Brussels,- Luxembourg.
- European Commission (1997). Agenda 2000, Brussels,- Luxembourg.
- FAO Statistics (1998). CD ROM.

- French Republic, Ministry of Agriculture and Fisheries (1998). The CAP files: The COM for Milk and Milk Products, Department of Productions and Trade, July 1998, No.2, Paris.
- Official Journal of the European Communities (1999). Council Regulation (EC) No. 1254/1999 of 17 May 1999 on the Common Organization of the Market in Milk and Milk Products, L. 60, Volume 42, 26 June 1999, pp. 48-72.